

El canonge Josep Espasa

Josep Espasa i Signes va nèixer a Dénia el 9 de gener de 1914. I enguany commemorem que ara fa 100 anys, el jove Espasa ingressà al Seminari de València, per ampliar els estudis a la Universitat Gregoriana de Roma, on el 1937 obtingué el doctorat en teologia.

El 1939 Espasa va ser nomenat professor del Seminari de València i el 1945, ara fa 80 anys, l'arquebisbe de València, Prudencio Melo, el nomenà rector del col·legi de Sant Tomàs de Villanueva, del Cap i Casal, on s'estigué fins al 1970, quan va ser apartat de la direcció d'aquest col·legi seminari. Espasa va ser delegat d'Ecumenisme de l'arquebisbat i fundador del Centre Ecumènic Interconfessional. Escriví els llibres, *Falsejaments i veritats cristianes* i també, *Què cal creure*.

El canonge Josep Espasa va ser un promotor de l'obertura de l'Església valenciana, i per això, al voltant d'ell, com a rector del col·legi de Sant Tomàs de Villanueva, van eixir una sèrie de capellans que destacaren pel seu esperit innovador. A més, va recolzar l'ús del valencià en la litúrgia, cosa inèdita entre la major part del clergat valencià d'aquell temps i, desgraciadament, també d'ara.

Com destaca Ramir Reig al llibre, *Feixistes, rojos i capellans*, Josep Espasa va fer del col·legi de Sant Tomàs, "un espai obert a l'amistat i a la recerca en comú". I els seus alumnes "esdevingueren elements crítics per amor a la veritat", amb el desig que "l'Església s'alliberés d'hipocresia i d'hipoteques, i portés l'Evangeli al Poble".

Josep Espasa concebia un cristianisme antidogmàtic, i va ser un ferm seguidor del camí obert per Mounier. Com a eines pedagògiques, el canonge Espasa organitzava trobades sobre el moment polític d'aleshores.

Com diu Nel·lo Pellicer, Espasa era "un mediterrani apassionat per la veritat, que ell veia sintetitzada en l'Evangelí". Espasa, que era també "un home de fe lluminosa", no va ser mai ni un contestatari, ni un radical. Però sí que estava disposat a "obrir qualsevol porta, sense temors, ni prejudicis". El seu caràcter obert va fer que acollís l'assagista Joan Fuster i el periodista Vicent Ventura al col·legi de Sant Tomàs, com a bons amics seus. També portà Llorenç Gomis, perquè predicarà els exercicis espirituals als seminaristes del col·legi de Sant Tomàs. Home obert a les tendències més modernes, va tindre problemes amb les autoritats eclesiàstiques, molt franquistes.

Al seu entorn es formaren les generacions de capellans que després van destacar pel seu esperit innovador, com el cas d'Emili Marín, fundador i director durant molts anys de la revista Saó. De fet, amb el canonge Espasa, el Col·legi de Sant Tomàs va ser un far progressista. Josep Espasa es caracteritzava pel seu menyspreu del poder eclesiàstic i per la seua passió per la veritat.

El 1970, una vegada expulsat del col·legi de Sant Tomàs per la seua ideologia progressista, el canonge Espasa tornà a Dénia, on desplega el seu magisteri, de la mateixa manera com abans ho havia fet a València. Com em va comentar l'amic Josep Garcia Richart, l'eixida del canonge Espasa de Sant Tomàs, "el va afectar molt, no tant pel cessament, com per la manera com es va produir".

Josep Espasa es va retirar primer a un pis a València, "on anàvem a visitar-lo Ventura i jo, i després a la seua caseta de la Pedrera". En tot aquest temps, com em digué Garcia Richart, el canonge Espasa "mai no va perdre la serenitat ni va manifestar públicament el seu patiment, ni cap rebuig irat contra ningú".

A Dénia es va fer càrrec de l'ermita de la Pedrera. Va ser a sa casa, el 1963, que el canonge Espasa va acollir Vicent Ventura, confinat allí per l'exili forçós, després que el periodista valencià participara en l'anomenat "Contuberni" de Munic. A Dénia, a casa del bon canonge Espasa, vaig visitar amb el meu pare, l'amic Ventura.

El canonge Josep Espasa va morir el 1980, i tres anys més tard va ser nomenat fill predilecte de Dénia. El 1983 la seua biblioteca, amb importants llibres de teologia, pastoral i filosofia, va passar a formar part de la Biblioteca Valenciana.

El 2005, en el 25è aniversari de la mort del canonge Espasa, l'Ajuntament de Dénia posà una placa a l'ermita de la Pedrera, que ens recorda el capellà represaliat per les seues idees progressistes i pel seu compromís amb la llengua. En aquell acte, el seu nebot Antoni, declarava que el canonge va ser "un fervent amant de la vida a la Pedrera, on tots eren amics seus".

Com ha escrit Vicent Cremades al llibre, "L'Església en la Transició", el canonge Espasa va ser "un home liberal, obert, objectiu i ecumènic", que cal recordar. I un capellà valencianista convençut, que treballà

per la inculturació de l'Església a la nostra terra i a la nostra cultura. Quina llàstima que l'Església valenciana no estime el valencià. ¿No és una vergonya que la web de l'Escolanía de Nuestra Señora de los Desamparados estiga en castellà, anglès, francès, alemany i italià, i no tinga cap versió en valencià?

En el centenari de l'entrada al seminari de València del canonge Espasa, tant l'arquebisbat de València com el d'Oriola-Alacant i l'Ajuntament de Dénia, haurien d'homenatjar el bon capellà Josep Espasa, un home bo i lliure, i amic de tots!

Josep Espasa va ser un prevere humanista, il·lustrat i alhora, valencianista, que exhortava als seus seminaristes a treballar per la unitat: "No hi ha més que una Església i cal reformar-la des de dins". Josep Espasa va ser "un home de Déu, un cristià de Dénia i un mossèn nacionalista", com l'ha definit Vicent Cremades.

Com em va comentar Josep Garcia Richart, bon amic del "pare Espasa" (com Fuster i ell mateix l'anomenaven), Josep Espasa era "un capellà postconciliar abans del Vaticà II, home discret, tremendament raonable, catòlic anticonvencional, amb un alt concepte del sacerdoci, capellà de poble, amb una fe impertèrrita, evangèlica i ortodoxa". Garcia Richart definia mossèn Espasa com "un mestre (mai no en va pretendre ser-ho) radiant", un home que "irradiava serenitat, humanitat, tolerància i una caritat mai "exhibida", que mai no podia molestar o ferir ningú".

Josep Garcia Richart recordava Fuster i les "discussions iròniques que tenia amb el P. Espasa, de les bromes volterianes, i fusterianes també". El P. Espasa tenia "un sa sentit de l'humor, que es manifestava sobretot, amb els amics. No era el capellà sever i rígid. Li agradaven els humils i xicotets plaers de la vida, com ara aquells esmorzarets amb els amics, o sol, a la caseta".

Com em recordava Garcia Richart, "el dia de la seua mort, Ventura em va recollir i vam passar per Sueca a recollir Fuster. No va voler venir i vam comprendre per què. Fuster estava realment afectat i, donat el seu caràcter, no volia exterioritzar els seus sentiments, com hauria fet, de vindre a Dénia. L'enterrament va tindre, per dir-ho així, dues parts: primer, a muscle dels amics, el Pare Espasa va ser traslladat des de la caseta, a una xicoteta ermita que hi havia a la Pedrera, on li vam retre un emocionat comiat. Després, ja a Dénia, es va fer la cerimònia fúnebre "oficial". Ventura i jo ens quedàrem fora de l'església. Una actitud infantil, si vols (em deia Garcia Richart), però va ser així. Després, tot acabat, sols, restàrem els dos una bona estona vora la tomba del nostre amic. Sabíem el que havíem perdut".

L'amic Garcia Richart, m'enviava, a més dels seus records del Pare Espasa, aquesta "xicoteta elegia" sobre el canonge, escrita el 23 de març de 1980, on tractava "de rememorar una persona i el seu ambient":

Tot és vençut: la pell grisa de l'alba,
la carn, la llum dels solc i un gust salobre.
Ets aquí, repassant en pau la vida
i aquí ens tens, de cos present.
Aquí restem com som, pobre i pocs,
amb el sol testimoni d'una llàgrima.
Anem a passejar. Els ametllers
han regalat la flor.
Adén, mirada
clara, llebeigs vesprals, matins de calma.
I el març, calç i llum de la cisterna.
Ara plou, amic meu, i el vespre mulla
el pit sonor de la merla.
T'has endut, i els teus ulls, l'alè de l'aigua
I una tempesta. Sí morir-me tots,
plats i castells, memòries, notaris
i turistes. Les runes, sense amor,
amaguen un bri verd. I olor de menta.
I tu, passat el temps, comptes els dies
de la flor que ens durà la primavera-
Adéu. O fins demà. Aquí serem.

L'Església valenciana i d'una manera particular el seminari de València, haurien d'homenatjar el P. Espasa. I més encara ara, ja que el que fins ara ha sigut el rector del seminari de Sant Tomàs, Arturo García, ha estat ordenat bisbe auxiliar de València.

En el centenari de l'ingrés de Josep Espasa al seminari de València, cal recordar aquest bon capellà, lúcid i obert, senzill i valencianista. Tant de bo tinguérem molts seminaristes com el jove Espasa i molts capellans com aquest canonge, que va servir l'Evangelí i el Regne amb generositat i audàcia. Sense ambicionar res i sense rancor, malgrat les injustícies que va patir.

Josep-Miquel Bausset

Publicat el 10 d'abril de 2025 a Del santuari estant